

Peenemünde med svenska ögon

av Karl-Erik Sandström

Raketutveckling i världen har i stor utsträckning påverkats från anläggningarna i Peenemünde, som anlades 1937.

Under ett av mina första uppdrag (övervakning av civila och militära fartyg och fartygsanhopningar i södra Östersjön) rundade vi Rügen och in på Greiffswalder Bodder.

I mitt hems bokhyllor stod bland mycket annat Topelius Fältskärens berättelser och Grimbergs Svenska Folkets underbara öden och där hade jag hittat, att Gustav II Adolf midsommarafton år 1630 med svenska flottan steg i land på Greiffswalder Bodder vid Peenemünde och tackade den högste för lyckad överfart.

Det gjorde, att Rosa (min förare Eric Rosenberg) fick flyga oss längre in bakom Usedom. På väg ut såg jag på för övrigt obebyggda stränder en flygbas, två mycket stora verkstadsbyggnader med camouflagemålade tak, en del obegripliga installationer och div. andra byggnader, vilka fotograferades på betryggande avstånd och sedan rapporterades.

På förnatten till den 17/18 augusti 1943 satt jag på divexp, förberedde nästa dags uppdrag, lyssnade på Königswusterhausen och andra tyska radiostationer. Tydligt var något stort på gång. Luftlagemeldungen tydde på massiva anflygningar mot norr. Kanske mot Peenemünde, som jag iakttagit flera gånger och försökt förstå, dessa anläggningar på en avsides och i övrigt tom kustremsa.

För att övervakningen ej skulle vara tidtabellsenlig, hade vi ganska fria händer med uppläggningsen och jag planerade därför ankomst med hänsyn till lämpligt solstånd. Mycket riktigt var Peenemünde målet och 600 tunga bombplan hade haft strandkanten som riktlinje och fällt bomber i salvor om sex, som gjort sitt, även om mycket hamnade fel.

Martin Middlebrooks "The Peenemunde Raid 1943" (Penguin Books) säger bl.a. att Krigskabinetet i London i mitten på juni -43 fick foto över Peenemünde, inte trodde på raketer, men ändå beslöt bomba första molnfria fullmånenatt, vilket var natten till den 18 augusti.

När vi kom fram och strök förbi på beordrat avstånd, syntes bombkratrarna, enstaka hål i byggnaderna, lite rök här och där men ingen verksamhet. Efteråt vinkade jag med tummen åt Rosa, som svängde ut från land, gick tillbaka och vi gjorde om rundan men nu tog jag stereobilder med 20° lutning (strandkanten) med bedömningen att nattens helvete gjorde, att man inte brydde sig om nyfikna, obeväpnade, långsamma och säkert välkända och lätt nerskjutna flygplan.

Som fotofficer hade jag fått pojkarna tränade att göra snabba och ändå bra jobb. En bil med två man stod klar och tog HK 6 direkt från mig från flygplanet, körde till labbet, framkallade och kopierade och var klara, när rapporten var klar och dragen för divisionschefen och vidarebefordrad per tåg till Flygstaben, som hade bilder med rapport vid 18-tiden. Bilderna var då nödortförtigt tolkade.

Jag måste tillägga, att de fotograbbarna var toppen.

Nå, på kvällen kom min divisionschef Tage Joneberg mycket allvarlig och frågade:

– Vad har du gjort?

Svar:

– Exakt som rapporterat.

– Ja, ja, vi får se. Men jag har order att låsa in dig och de andra i besättningen och ni får inte tala med varandra eller någon annan.

Någon gång efter 23 kom han tillbaka:

– Det blir visst inget, så vi glömmer det här sista.

Flygstaben och UD hade fått kalla fötter och fruktade trassel men min bedömning verkade stå sig, att de stackarna i Peenemünde efter nattens upplevelser inte skulle bry sig om vårt övertramp.

Nu fick vi skarpa stereobilder, tydliga skuggor och bättre underlag för att begripa meningen med olika Prüfstand, spår m.m.

Redaktören Sten Wahlström, som hade hittat en 1943-bild av Peenemünde med mitt namn på baksidan, ringde och bad mig komma till Malmslätt, där han skulle tala om raketutveckling i världen. Bland alla data på tidskärmen hade han fällt in ”fpl fr F 11 i aug 1943” och skulle efter föredraget i Flygvapenmuseum presentera mig.

Museet tyckte uppslaget var intressant och lät W. ordna och öppna utställning på minuten 50 år efter Bäckeboraketens utskjutning kl 1500 från Peenemünde. Den exploderade på ca 2 km höjd över Bäckebo, väster Kalmar, efter 4 à 5 minuter.

I mitt hemlän blev jag sensationen i tidningar, radio och TV, vilket knappast var avsikten och därför visar man för massmedia i förväg i Karlskrona, Nyköping och ev. flera platser.

Anm.: Det här med raketutvecklingen har många aspekter och en del med tidig svensk anknytning. Jag har kåserat över detta nog så intressanta och delvis spännande ämne.

På morgonen den 16 maj drog jag undan gardinen i vandrarhemmet vid Nyköpingshus, såg slottsvallarna i strålände sol och tänkte, vilken fin miljö den blivande Gustav II Adolf hade i barndomen. Senare vid veteranträffen på gamla F 11 sa FEN till på allvar: "Du ska skriva en redogörelse om Peenemünde!" Det blev nu två – var på sitt sätt unik.

Motala den 18 maj 1995

Karl-Erik Sandström

Samuelsbergsg 22

591 35 Motala

0141- 213620

Besättningen 1943 i augusti:

Karl-Erik Sandström chef

Eric Rosenberg förare

Stig Carlsson signalist

Torsten Helg mekaniker

Divisionschef Tage Joneberg beordrade undertecknaren att med 4 värnpliktiga resa till Kristianstad för att förbereda bas- och flygdivs ankomst inom en vecka.

När de var på plats, blev första uppdraget mitt efter kort genomgång av divch, som poängterade sekretess. Situationen ansågs allvarlig, så basen omgavs i början av såväl luftvärn som andra förband.

Med ordentligt underlag på distanser, kurser, m.m. till och från divisionen såsom Rugen, Stolp, Kolberg, Bornholms uddar, Memel, start och mellanlandning i Bulltofta för tankning. Överste Zachrisson, som tydligen kände till uppdraget, sa allvarligt och lågmält något om försiktighet.

Så bar det av utanför vårt lands gränser förbi Möns klints vita klippor, Gedser, österut och runt Rugen o s v hela tiden på mycket betryggande avstånd från kusterna. Inget särskilt hände eller iaktogs.

För egen del kändes allt väl och min fina besättning Erik Rosenberg, Stig Carlsson och Torsten Helg var lugna och koncentrerade.

Första uppdraget var en fin början i en lång serie uppdrag med få incidenter.

I minnet etsades särskilt fast divisionschefens förtroende att förbereda basen och utföra första uppdraget men även solglittret i vattnen söderut, Möns klints vita klippor och den euforiska känslan att vara ute på nog så spännande och främmande vatten.

Motala den 18 maj 1995

Karl-Erik Sandström

S A